

فرا تحلیل جامع رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی زوجین جوان ایرانی

علی اصغردادمهر^۱

علی احمد یحوی^۲

کاظم رضایی^۳

مجیب سنایی مهر^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۵/۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۷/۳۰

با توجه به اهمیت نقش هوش هیجانی در روابط زناشویی به ویژه در بین اقشار جوان و تازه ازدواج کرده، هدف پژوهش حاضر فراتحلیل تحقیقات انجام شده پیرامون رابطه هوش هیجانی و رضایت از زندگی زناشویی در بین جوانان ایرانی است. این پژوهش، با استفاده از تکنیک فراتحلیل یا یکپارچه کردن نتایج حاصل از انجام تحقیقات مختلف، میزان اندازه اثر رابطه هوش هیجانی با رضایت زناشویی را مشخص نموده است. بدین منظور از بین ۳۰ پژوهش، ۱۶ پژوهش که به لحاظ روش شناختی مورد قبول بودند انتخاب و فراتحلیل بر روی آنها انجام گرفت. ابزار پژوهش، چک لیست فراتحلیل بود. پژوهش حاضر مبتنی بر ۳۹۹۴ نمونه ۱۶ اندازه اثر است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که میزان اندازه اثر رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی ($r = 0/23$) است ($p = 0/00001$). نتیجه آن که این اندازه اثر طبق جدول کوهن دارای اندازه اثر پایداری است. لذا در حوزه رضایت زناشویی در کنار هوش هیجانی می‌توان از متغیرهای دیگری هم استفاده کرد.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، رضایت زناشویی و فراتحلیل

^۱ کارشناس ارشد روانشناسی کودکان استثنایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان (نویسنده مسئول)

Email: Aliasghar.dadmehr@yahoo.com

^۲ مدرس دانشگاه پیام نور، تهران

^۳ کارشناسی ارشد روانشناسی کودکان استثنایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران

^۴ کارشناسی ارشد روانشناسی کودکان استثنایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان

مقدمه

در میان موجوداتی که بر روی کره زمین زندگی می‌کنند، انسان از ویژگی‌های منحصر به فردی برخوردار است. احساسات، عواطف، هیجان و توانایی قضاوت درباره رفتار خود و دیگران و تصمیم‌گیری بر اساس این قضاوت‌ها، تنها بخشی از این ویژگی‌های خدادادی است که باعث سنگین شدن مسئولیت انسان شده است (سوره احزاب، آیه ۷۲). ازدواج، مقدمه تشکیل خانواده است و به عنوان عالی‌ترین رسم اجتماعی برای دستیابی به نیازهای عاطفی و امنیتی افراد بزرگسال همواره مورد تاکید بوده است. یک ازدواج رضایت بخش و موفق در تامین بهداشت روانی و امنیتی خانواده منجر به رضایت زناشویی^۱ و بهبود عملکرد خانواده در همه ابعاد می‌شود و اثرات مثبتی نیز در جامعه خواهد داشت، ولی چنانچه ازدواج و زندگی خانوادگی در ارضای نیازهای روانی زوجین ناکام باشد، نه تنها بهداشت روانی محقق نمی‌شود، بلکه اثرات بعضاً جبران‌ناپذیری نیز بر جای می‌گذارد و باعث نارضایتی زناشویی می‌شود (سلیمانیان، ۱۳۸۸). رضایت زناشویی تحت تاثیر عوامل متعددی از جمله: نحوه تفکر درمورد وظایف فرد در خانواده، ادراک فرد از خود و دیگران، انتظارات فرد از زندگی، ویژگی‌های شخصیتی و هیجانان و نحوه تخلیه این گونه هیجانان در خانواده قرار دارد (محمدخانی، ۱۳۸۹). الیس (۱۹۸۹) رضایت زناشویی را تجربه احساس‌های عینی خشنودی، رضایت و لذت همه زوجین زمانی که همه جنبه‌های ازدواجشان را در نظر می‌گیرند، تعریف می‌کند. بدین ترتیب، او نارضایتی زناشویی را فقدان چنین احساساتی در زوجین می‌داند. نارضایتی زناشویی فقدان تدریجی وابستگی عاطفی، کاهش توجه، فاصله عاطفی و افزایش احساس بی‌تفاوتی و بی‌علاقگی است. رایس (۱۹۹۶) نارضایتی زناشویی را شاخصی می‌داند که زوجین به وسیله آن به رابطه خود ادامه و یا خاتمه می‌دهند. در این بین، بحث شناخت و هیجان که همواره در فلسفه و بعد از آن در پژوهش‌های روانشناختی و خانواده مورد توجه بوده است (اکبرزاده، ۱۳۸۳)، بر اهمیت هیجان و هوش هیجانی در بروز احساسات و تاثیرات مثبت و منفی که در زندگی زناشویی ایفا می‌کند، تاکید دارد.

مدت زیادی نیست که مفهوم هوش هیجانی^۲ مورد توجه متخصصان قرار گرفته است. مفهوم هوش هیجانی (EI) و بهره هیجانی^۳ (EQ) به عنوان پرکاربردترین مفاهیم جدید در سال ۱۹۹۵ میلادی از سوی جامعه دیالکت^۴ آمریکا انتخاب گردیدند. در سال ۱۹۸۰ میلادی رون بار آن^۵ برای اولین بار سرنام بهره هیجانی یا EQ را مطرح کرد و اولین آزمون را برای سنجش آن ساخت. در سال ۱۹۹۰ پیتر سالووی^۶ مفهوم اساسی تئوری خود را برای اولین بار با عنوان هوش هیجانی به چاپ رساندند. از این رو، دهه ۹۰ میلادی را به عنوان دهه احساس و هیجان معرفی می‌کنند (اکبرزاده ۱۳۸۳). اصطلاح هوش هیجانی را برای اولین بار

-
- 1 Marital satisfaction
  - 2 Emotional intelligence
  - 3 Emotional quotient
  - 4 Dialect
  - 5 Reuven bar on
  - 6 Peter salovey

دانیل گولمن (۱۹۹۵) بر سر زبان‌ها انداخت. هوش هیجانی مشتمل بر شناخت احساسات خویش و استفاده از آن برای اتخاذ تصمیم‌گیری‌های مناسب در زندگی است (سان ۱؛ ۲۰۰۵؛ به نقل از اکبرزاده، ۱۳۸۳). در تعریفی دیگر، هوش هیجانی بر اساس یک مدل توانشی چهار وجهی توصیف شده است. این مدل EI را به عنوان توانایی درک هیجان‌ها خود و دیگران، مدیریت و تعدیل هیجان‌ها، توانایی بیان موثر هیجان‌ها و توانایی استفاده از اطلاعات هیجانی ذخیره شده در موقعیت‌های مختلف تعریف می‌کند (هوران، ۲۰۰۹؛ به نقل از اکبرزاده، ۱۳۸۳). مفهوم EI در واقع، ریشه در تئوری هوش هیجانی گاردنر دارد که طبق آن هوش هیجانی عبارت است از سازه‌ای ۲ که در پی کشف این واقعیت است که چرا برخی افراد در روابط اجتماعی، شغلی و زناشویی موفق‌اند و برخی خیر (بریگر ۳، ۲۰۰۵). توجه هوش هیجانی به شناسایی مهارت‌های ذاتی ویژه و توانایی‌هایی است که برای صلاحیت اجتماعی به کار برده می‌شوند. این مهارت‌ها ممکن است ارثی (اساس نورولوژیکی) و یا اکتسابی (فرایند اجتماعی شدن و الگوسازی) باشند (مارتینز و همکاران، ۲۰۱۰). برجسته‌ترین حضور این مفهوم در حوزه روابط بین فردی و رضایت از این روابط می‌باشد. رابطه زناشویی نیز از این قاعده مستثنی نیست. رضایت زناشویی، مهم‌ترین و اساسی‌ترین عامل جهت پایداری و دوام زندگی مشترک است. رضایت زناشویی، زمانی وجود دارد که وضعیت موجود در روابط زناشویی با وضعیت مورد انتظار منطبق باشد. در صورتی که زوج‌ها بتوانند سطح رضایت را در زندگی زناشویی افزایش دهند، خانواده را از آسیب‌ها محفوظ می‌دارند (مارکو و برکت، ۲۰۰۵). کیفیت زناشویی را سازه‌ای چند بعدی می‌دانند که فراتر از یک درجه ذهنی همسران به میزان رضایت زناشویی خود می‌باشد. رضایت زناشویی را شامل صمیمیت، تعهد و رضایت جنسی می‌دانند. در طول زندگی مشترک، متغیرهای گوناگونی بر نحوه ارتباط زوجین با یکدیگر تاثیر می‌گذارد. می‌توان گفت میزان رضایت زناشویی در طول زندگی زوجین ثابت نیست. این متغیرها، رضایت یا عدم رضایت زن و شوهر را از روابط زناشویی به همراه دارند. با فراگیر شدن سازه EI و ادعای آن مبنی بر ایجاد روابط موفق، تحقیقات بسیاری در زمینه رابطه هوش هیجانی و روابط زناشویی صورت گرفته است. سوال اساسی برای محققان این بوده است که چه عواملی بر موفقیت یا عدم موفقیت از دواج‌ها تاثیر گذارند (مارکو و برکت، ۲۰۰۵). از جمله پژوهش‌هایی که در کشور صورت گرفته است می‌توان به پژوهش‌های خداوندی (۱۳۸۳)؛ تیرگری (۱۳۸۳)؛ احدی (۱۳۸۴)؛ علی اکبری (۱۳۸۵)؛ شمسایی (۱۳۸۵)؛ مهانیان خامنه (۱۳۸۵)؛ فروغی (۱۳۸۷)؛ پرور (۱۳۸۸)؛ حسینی (۱۳۸۸-۱۳۸۹)؛ هادی (۱۳۸۸)؛ حسینی (۱۳۸۸)؛ سلیمانیان (۱۳۸۸)؛ صلاحیان (۱۳۸۹)؛ عبداللهی (۱۳۹۰) و رجبی (۱۳۹۰) اشاره کرد که به بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی پرداختند. یک راه برای کنار هم قرار دادن نتایج متفرقه و بعضاً متناقض تحقیقات مختلف، استفاده

1 san
2 construct
3 Bricker

از فرا تحلیل ۱ است که رویکردی آماری برای یکپارچه کردن نتایج مستقل به شمار می آید و منجر به نتایجی دقیق تر و معتبرتر از نتایجی می شود که از یک تحقیق اولیه به دست می آید. فرا تحلیل یا یکپارچه کردن نتایج حاصل از پژوهش های مختلف که بر روی نمونه های متعددی اجرا شده اند، دیدگاه جامع تری از اثر متغیرهای مختلف به دست می دهد. در واقع، با در کنار هم قرار دادن نتایج حاصل از انجام یک پژوهش روی نمونه ای از یک جامعه، افراد مختلف مورد بررسی قرار می گیرند. چنین یافته هایی در جوامعی چون جامعه ایران که گوناگونی بیشتری دارد مهم تر است، چرا که این گوناگونی، تفاوت های بیشتری را به همراه دارد و به ناچار باید اطلاعات متعددی را از نمونه های مختلف این جامعه، در دست داشت تا با یکپارچه کردن آنها، شباهت ها را به دست آورد و با تفاوت ها به طرز مناسبی برخورد کرد. توجه به زمینه های فرهنگی در جوامع مختلف، می تواند اثربخشی رویکردهای گوناگون را تبیین کند. یکی از ویژگی های بارز فراتحلیل این است که امکان مقایسه کارایی الگوها و متغیرهای مختلف را در بافت های فرهنگی گوناگون فراهم می آورد. تکرار اجرای فنون یک الگوی خاص روی نمونه هایی از یک فرهنگ واحد و انجام پژوهش های مختلف، این امکان را می دهد تا با فراتحلیل، نتایج دیدگاه کلی تری نسبت به کارایی آن الگو یا رابطه در آن فرهنگ خاص بدست آید. در این فراتحلیل نیز سعی شده است تا با یکپارچه کردن نتایج حاصل از اجرای پژوهش های مختلف، میزان موفقیت این رابطه را مورد بررسی قرار دهیم. با توجه به یافته های تحقیقاتی فوق و نتایج متفاوت در مورد رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی، به نظر می رسد که انجام یک فرا تحلیل، به روشن ساختن مقدار واقعی رابطه بین این دو متغیر کمک خواهد کرد. پژوهش حاضر بر آن است که با استفاده از فراتحلیل، میزان رابطه بین هوش هیجانی و رضایت زناشویی را مورد بررسی قرار دهد.

روش شناسی پژوهش

در این تحقیق با توجه به هدف پژوهش، از روش فرا تحلیل استفاده شده است. در فراتحلیل اصل اساسی عبارت است از محاسبه اندازه اثر برای تحقیقات مجزا و برگرداندن آنها به یک ماتریس مشترک (عمومی) و آنگاه ترکیب آنها برای دستیابی به میانگین اثر (عابدی ۱۳۸۳).

جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش، پایان نامه ها و تحقیقات چاپ شده در مجلات علمی پژوهشی بودند که در طول دهه های اخیر (۱۳۹۰-۱۳۸۰) در زمینه هوش هیجانی و رضایت زناشویی زوجین به خصوص جوانانی که تازه ازدواج کرده اند انجام شده، حجم نمونه مناسبی داشته و از لحاظ روش شناسی (فرضیه سازی، روش تحقیق، جامعه، نمونه، حجم نمونه و روش نمونه گیری، ابزار اندازه گیری، روایی و پایایی ابزار اندازه گیری، فرضیه های آماری، روش تحقیق آماری و صحیح بودن محاسبات آماری) از شرایط لازم برخوردار باشند.

از بین ۴۵ منبع بررسی شده که مرتبط با موضوع پژوهش بودند، ۱۶ مقاله ملاک‌های درون گنجی ورود به این فراتحلیل را داشته‌اند. حجم نمونه نیز جمعاً ۳۹۹۴ نفر می‌باشند.

منابع جستجو در پژوهش حاضر عبارت بودند از: از پایان نامه‌های کارشناسی ارشد و دکترای دانشگاه‌ها، مجلات علمی- پژوهشی در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی، بانک منابع اطلاعاتی جهاد دانشگاهی، مرکز اسناد ایران (واژه جستجو: هوش هیجانی و رضایت زناشویی)، پایان نامه‌ها و مقالات مرتبط در مجلات و سایر دانشگاه‌ها و دیگر موسسات.

ملاک‌های درون گنجی برای فراتحلیل مورد نظر نیز عبارت بودند از:

- داشتن شرایط لازم از نظر روش شناسی (فرضیه سازی، روش تحقیق، جامعه، حجم نمونه، روش نمونه‌گیری، ابزار اندازه‌گیری، روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری، مفروضه‌های آماری، روش تحلیل آماری و صحیح بودن محاسبات).
- موضوع پژوهش‌ها، بررسی رابطه هوش هیجانی کل و رضایت زناشویی باشد.
- بررسی در قالب یک پژوهش گروهی صورت گرفته باشد (موردی و آزمون منفرد نباشد)
- تحقیقات به صورت همبستگی انجام شده باشند و ملاک‌های خروج، پژوهش‌هایی بودند که شرایط روش شناسی را نداشتند.

ابزارهای مورد استفاده برای جمع‌آوری اطلاعات

ابزارهای مورد استفاده برای جمع‌آوری اطلاعات عبارت بودند از: منابع دست اول و چک لیست تحلیل محتوا (از لحاظ روش شناختی).

این چک لیست شامل مولفه‌های زیر بود: عنوان پژوهش‌های انجام شده درباره هوش هیجانی و رضایت زناشویی، مشخصات کامل مجریان، سال اجرا، نوع ابزار جمع‌آوری اطلاعات، حجم نمونه و سطح معناداری آزمون‌های به کار گرفته شده. تنها پژوهش‌هایی برای این فراتحلیل انتخاب شدند که روایی و اعتبار آنها محرز شده بود.

شیوه محاسباتی فراتحلیل، براساس مراحل فراتحلیل کوهن انجام شده است (پاشاشریفی و پاشا شریفی، ۱۳۸۰). در این روش فراتحلیل چهار گام اساسی باید برداشته شود: شناسایی، انتخاب، انتزاع و تجزیه و تحلیل. برای بدست آوردن میزان اندازه اثر از نرم افزاری استفاده نشده و اندازه اثر هر یک از پژوهش‌ها بصورت دستی محاسبه شده است.

به همین منظور ابتدا باید آنچه را که اندازه اثر نامیده می‌شود، در هر یک از پژوهش‌ها به صورت جداگانه محاسبه کرد. اندازه اثر، بیانگر تفاوت استاندارد شده بین میانگین‌های گروه‌های آزمایش و کنترل است (گریم و یارنولد، ۱۹۹۵) و برای محاسبه آن باید نسبت تفاوت میانگین نمرات گروه آزمایش و کنترل بر واریانس ادغام شده کل نمرات را بدست آورد.

فرمول ۱- محاسبه‌ی اندازه اثر برای هر مطالعه

فرمول ۲- ترکیب نمودن اندازه اثرهای مطالعات

فرمول ۳- معناداری مطالعات ترکیب یافته

یافته های پژوهش

جدول ۱: اطلاعات توصیفی پژوهش‌های مورد استفاده در فراتحلیل

ردیف	نام و نام خانوادگی	عنوان	جنسیت	مکان	حجم نمونه	سطح معناداری	اندازه اثر
۱	مهری مهبان خامنه و همکاران	بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی	زن	تهران	۲۴۰	۰/۰۰۱	۰/۱۹
۲	افسانه عبداللهی و همکاران	رابطه بین هوش هیجانی و سبک‌های مقابله با رضایت و همسازی زناشویی	زن	چهارمحال و بختیاری	۶۰	۰/۰۰۱	۰/۳۹
۳	افشین صلاحیان و همکاران	بررسی رابطه بین هوش هیجانی و بخشودگی با تعارضات زناشویی	زوج	اصفهان	۱۰۰	۰/۰۰۱	۰/۳۰
۴	سید مجتبی حسینی سده و همکاران	بررسی نقش هوش هیجانی و مولفه‌های آن در رضایتمندی زناشویی و مقایسه آن با متغیرهای جمعیت شناختی	مرد	قم	۲۶۰	۰/۰۱	۰/۲۸
۵	محمد مهدی شمسایی و همکاران	رابطه احساس هویت و هوش هیجانی در رضایت زناشویی	زوج	-	۱۲۰	۰/۰۰۱	۰/۲۸
۶	عبدالحکیم تیرگیری و همکاران	مقایسه سطح هوش هیجانی در رضامندی زناشویی و رابطه ساختاری آن‌ها در زوجین ناسازگار و سازگار شهرستان ساری ۱۳۸۳	زوج	ساری	۱۰۰	۰/۰۵	۰/۱۶
۷	علی اکبر سلیمانیان و همکاران	بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی	زوج	بجنورد	۳۰۰	۰/۰۱	۰/۱۳
۸	مهناز علی اکبری و همکاران	شناسایی و مقایسه گروه‌های ترکیبی نه گانه سنخ‌های جنسیتی زنان شاغل شهر اهواز و همسران آنان از لحاظ سلامت روان و رضایت زناشویی هوش هیجانی	زوج	اهواز	۱۶۴۸	۰۵ .۰	۰/۰۴
۹	شهین راهدانه خداوندی	بررسی تاثیر هوش هیجانی بر میزان رضایت از زندگی زناشویی و رابطه آن با نظام ارزشی همسران	زوج	-	۱۵۰	۰/۰۱	۰/۱۹
۱۰	غلامرضا رجبی و همکاران	بررسی رابطه ایدئولوژیکی جنسیتی، نقش‌های زناشویی، هوش هیجانی و کیفیت زندگی	زن و مرد	شیراز	۲۵۰	۰/۰۰۱	۰/۱۹
۱۱	محمد علی امام‌هادی و همکاران	مقایسه وضعیت هوش هیجانی در زنان قربانی خشونت خانگی با گروه	زن	-	۱۶۶	۰/۰۰	۰/۳۳

					شاهد		
۰/۱۵	۰/۰۵	۱۲۰	بجنورد	زن	بررسی ارتباط هوش هیجانی، سبک اسناد و خود کارآمدی با رضایت از زندگی در زنان شاغل ۳۰ تا ۴۰ ساله در بخش دولتی شهرستان بجنورد در سال ۱۳۸۴	بتول احدی و همکاران	۱۲
۰/۱۹	۰/۰۵	۷۰	مشهد	زن	بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایتمندی زناشویی دانشجویان دختر متاهل ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه فردوسی مشهد در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۸۹	مریم پروار و همکاران	۱۳
۰/۲۳	۰/۰۱	۱۰۰	گلستان	زن	بررسی ارتباط هوش هیجانی و رضایت زناشویی پرستاران متاهل دانشگاه علوم پزشکی گلستان در شهر گرگان در سال تحصیلی ۸۸-۸۹	هلیدا نوری حسینی	۱۴
۰/۲۶	۰/۰۱	۸۰	-	زن و مرد	بررسی ارتباط هوش هیجانی و مولفه‌های آن با رضایت زناشویی کارکنان متاهل دانشگاه تربیت معلم که حداقل ۵ سال ازدواج کرده باشند.	اشرف السادات فروغی	۱۵
۰/۲۹	۰/۰۰۱	۱۰۹	تهران	زن	هوش هیجانی و سازگاری زناشویی در زنان متاهل شاغل در آموزش و پرورش شهر تهران	حمیده جعفریزدی و همکاران	۱۶

جدول ۲: محاسبه اندازه اثر و ابزارهای مورد استفاده در پژوهش های استفاده شده

شماره تحقیق	N	مقیاسهای ارزیابی هوش هیجانی	مقیاس ارزیابی رضایت زناشویی	P	Z	Z _T
۱	۲۴۰	سیاهه هوش هیجانی شرینگ	مقیاس رضایت زناشویی هادسون	۰/۰۰۱	۳/۰۹	۰/۱۹۲
۲	۶۰	مقیاس رگه فراخلقی سالووی و دیگران	مقیاس رضایت زناشویی انریچ؛	۰/۰۰۱	۳/۰۹	۰/۴۱۲
۳	۱۰۰	پرسشنامه هوش هیجانی بارآن (۲۰۰۰)	پرسشنامه تعارضات زناشویی ثنایی ویراتی (۱۳۷۹)	۰/۰۰۱	۳/۰۹	۰/۳۱۰
۴	۲۶۰	سیاهه هوش هیجانی شرینگ	مقیاس رضایت زناشویی هادسون	۰/۰۱	۲/۳۲۶	۰/۱۴۱
۵	۱۲۰	مقیاس خودسنجی هوش هیجانی (مقیاس صفت فراخلقی) (۱۹۸۸)	پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ	۰/۰۰۱	۳/۰۹	۰/۲۸۸
۶	۱۰۰	پرسشنامه بهره هوش هیجانی بارآن	پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ	۰/۰۵	۱/۶۴۵	۰/۱۶۱
۷	۳۰۰	پرسشنامه هوش هیجانی (TMMS)	پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ	۰/۰۱	۳۲۶/۲	۰/۱۳۱
۸	۱۶۴۸	پرسشنامه بهره هوش هیجانی بارآن	پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ	۰/۰۵	۱/۶۴۵	۰/۰۴
۹	۱۵۰	پرسشنامه بهره هوش هیجانی بارآن	-	۰/۰۱	۲/۳۲۶	۰/۱۹۲
۱۰	۲۵۰	هوش هیجانی شاته	کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی	۰/۰۰۱	۳/۰۹	۰/۱۹۲
۱۱	۱۶۶	پرسشنامه بهره هوش هیجانی بارآن	-	۰/۰۰۰	۴۰/۲۶۵	۰/۳۴۳
۱۲	۱۲۰	مقاس هوش هیجانی شاته	پرسشنامه رضایت از زندگی هادسون	۰/۰۵	۱/۶۴۵	۰/۱۵۱
۱۳	۷۰	دو پرسشنامه هوش هیجانی شوت	شاخص رضات زناشویی شرز	۰/۰۵	۱/۶۴۵	۰/۱۹۲
۱۴	۱۰۰	پرسشنامه هوش هیجانی بارآن	-	۰/۰۱	۲/۳۲۶	۰/۲۳۴
۱۵	۸۰	-	آزمون رضایت زناشویی انریچ-	۰/۰۱	۲/۳۲۶	۰/۲۶۶

			آزمون تمایز یافتگی			
۰/۲۹۹	۳/۰۹	۰/۰۰۱	مقیاس سازگاری زناشویی اسپاینر (۱۹۷۱)	پرسشنامه هوش هیجانی بارآن (۱۹۸۰)	۱۰۹	۱۶

میانگین اندازه اثر: ۰/۲۳ سطح معناداری: ۰/۰۰۰۰۱

بحث و نتیجه گیری

در بین ۱۶ پژوهش صورت گرفته در ایران و کشورهای دیگر، بیشترین اندازه اثر محاسبه شده مربوط به پژوهش عبدالهی و همکاران (۱۳۹۰) می باشد. در این مطالعه، رابطه بین هوش هیجانی و سبک های مقابله با رضایت و همسازی زناشویی مورد بررسی قرار گرفتند. یافته های حاصل از این فراتحلیل نشان داد که میزان اندازه اثر رابطه بین هوش هیجانی و رضایت زناشویی ۰/۲۳ است که مطابق جدول اندازه اثر کوهن، پایین ارزیابی می شود. این یافته تاییدی بر برخی از نتایج پژوهش های انجام شده در این زمینه از جمله مهرانیان خامنه (۱۳۸۵)، تیرگری (۱۳۸۵)، سلیمانیان (۱۳۸۸) علی اکبری (۱۳۸۵)، راهدانه خداوندی (۱۳۸۳)، رجبی (۱۳۹۰)، احدی (۱۳۸۴)، پروار (۱۳۸۸) و نوری حسینی (۱۳۸۸) می باشد و با برخی پژوهش ها از جمله تحقیق عبدالهی (۱۳۹۰)، صلاحیان (۱۳۸۹)، حسینی سده (۱۳۸۸)، شمسایی (۱۳۸۵)، امام هادی (۱۳۸۸)، فروغی (۱۳۸۷) و جعفر یزدی (۱۳۸۴) ناهمخوان است. همچنین، تاییدی بر پژوهش بریکر (۲۰۰۵) که در ژوهانسبورگ انجام شده، می باشد. گفتنی است که برای بهبود و تاثیر گذاری بر این رابطه باید در کنار متغیری به نام هوش هیجانی، به دنبال متغیرهای دیگری نیز باشیم. همچنین، در کنار هوش هیجانی عوامل متعدد دیگری نیز بر رضایت از زندگی زناشویی اثر دارند که مهم ترین آنها عبارت اند از: شخصیت، تسهیلات، طبقه اجتماعی، عقاید مذهبی، مسائل مالی، علاقه زوجین، اشتغال زن، تعداد فرزندان، طول مدت ازدواج، مسائل جنسی و ... که در اغلب پژوهش های انجام شده در این زمینه، به آنها توجهی نشده و یا مورد غفلت واقع شده اند- شاید همین مطلب، دلیلی بر بدست آمدن اندازه اثر پایین در این فراتحلیل باشد.

بدین ترتیب، پیشنهاد می شود که تحقیقاتی با در نظر گرفتن عوامل فوق صورت گیرند و از انجام پژوهش هایی با موضوعات مرتبط در مناطق و جوامع گوناگون استقبال شود تا نمونه های بیشتری از جامعه مورد نظر بررسی شود و با در کنار هم قرار دادن نتایج حاصل از نمونه های مختلف، دید بهتری نسبت به واقعیت جامعه در دسترس قرار گیرد.

بہتر است باتوجہ بہ وضعیت موجود جامعہ و بالا رفتن آمار طلاق، متخصصان و مشاوران در کنار متغیری بہ نام ہوش هیجانی، متغیرهای دیگر را نیز مورد بررسی و آزمایش قرار دهند.

گفتنی است کہ از جملہ مشکلات و محدودیت‌های پژوهش حاضر، فقدان یک بانک اطلاعاتی منسجم و منظم در کشور بود؛ بہ طوری کہ پژوهشگر مجبور بود تا برای دسترسی بہ پایان نامہ‌ها بہ دانشگاه‌های مختلف مراجعہ نماید.

منابع

- اکبرزاده، نسرین (۱۳۸۳) *هوش هیجانی: دیدگاه سالووی و دیگران*. تهران: فارابی
- امام‌هادی، محمد علی؛ جلیوند، مریم و هادیان، مینا (۱۳۸۸) "مقایسه وضعیت هوش هیجانی در زنان قربانی خشونت خانوادگی با گروه شاهد". *مجله علمی پزشکی قانونی*. دوره ۱۵، ۱، صفحه ۲۰-۱۴.
- پروار، مریم (۱۳۸۸) "بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایتمندی زناشویی دانشجویان دختر متاهل ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه فردوسی مشهد در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۸۹". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- تیرگری، عبدالحکیم؛ اصغرنژاد، فرید علی اصغر؛ بیان زاده، سید اکبر و غابدین، علی رضا (۱۳۸۵) "مقایسه سطح هوش هیجانی در رضامندی زناشویی و رابطه ساختاری آن‌ها در زوجین ناسازگار و سازگار شهرستان ساری ۱۳۸۳". *مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران*. ۱۶، ۵۵، صفحه ۷۸-۸۶.
- جعفریزدی، حمیده و گلزاری، محمد (۱۳۸۴) "هوش هیجانی و سازگاری زناشویی در زنان متاهل شاغل در آموزش و پرورش شهر تهران". *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. ۱، ۴.
- جمالی پاقلعه، سمیه؛ عابدی، احمد؛ آقایی، الهام و زارع، راضیه (۱۳۸۹) "فرا تحلیل جامع رابطه هوش هیجانی و سلامت روان". *فصلنامه علمی پژوهشی سلامت روانشناختی*. ۴، ۳ و ۴.
- حسن زاده، رمضان و کیادهی، سید مرتضی (۱۳۸۸) *هوش هیجانی (مدیریت احساس، عاطفه و هیجان)*. تهران
- کیاروچی، جوزف؛ فورگاست، جان و مییر، د (۱۳۸۵) *هوش هیجانی در زندگی روزمره: کندوکاوی علمی*. جعفر نجفی زند. تهران: سخن
- حسن زاده، رمضان و ساداتی کیادهی، مرتضی (۱۳۸۸) *هوش هیجانی مدیریت احساس، عاطفه و قلب*. تهران: نشر روان
- حسینی، سده سیده‌مجتبی و فتحی‌آشتیانی، علی (۱۳۸۸) "بررسی نقش هوش هیجانی و مولفه‌های آن در رضایتمندی زناشویی و مقایسه آن با متغیرهای جمعیت شناختی". *مجله روانشناسی دین*. ۲، ۲، صفحه ۱۰۵-۱۳۰.
- خالویی، قاسم (۱۳۸۱) "بررسی رابطه بین هیجان‌خواهی و میزان رضایت زناشویی خانواده‌های شهرستان اراک". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، روانشناسی دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان.

- راهدانه خدتوندی، شهین (۱۳۸۳) "بررسی تاثیر هوش هیجانی بر میزان رضایت از زندگی زناشویی و رابطه آن با نظام ارزشی همسران". پایان نامه دوره کارشناسی ارشد. دانشکده روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی.
- رجیبی، غلامرضا و قربانی، فردین (۱۳۹۰) "بررسی رابطه ایدئولوژیکی جنسیتی، نقش‌های زناشویی، هوش هیجانی و کیفیت زندگی". فصلنامه مشاوره و روان درمانی خانواده. ۱، ۱، صفحه ۳۹-۵۳.
- سلیمانیان، علی اکبر و محمدی، اکرم (۱۳۸۸) "بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی". پژوهش نامه تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بجنورد. ۱۹.
- شمسایی، محمد مهدی؛ نیکخواه، حمیدرضا و جدیدی، محسن (۱۳۸۵) "رابطه احساس هویت و هوش هیجانی در رضایت زناشویی". مجله روانشناسی کاربردی. صفحه ۵۷-۶۶.
- صلاحیان، افشین؛ صادقی، مسعود؛ بهرامی، فاطمه و شریفی، مریم (۱۳۸۹) "بررسی رابطه بین هوش هیجانی و بخشودگی با تعارضات زناشویی". مجله مطالعات روانشناختی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهراء. ۶، ۲.
- عابدی، احمد (۱۳۸۳) "بررسی فراتحلیل عوامل مؤثر بر افزایش کاربست یافته‌های پژوهشی، کاربرد آن در آموزش و پرورش. استان اصفهان". طرح تحقیقاتی شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان.
- عبدالمهی، افسانه؛ کافی، سید موسی و شاهقلیان، مهناز (۱۳۹۰) "رابطه بین هوش هیجانی و سبک‌های مقابله با رضایت و همسازی زناشویی". مجله روانشناسی تحولی، روانشناسان ایرانی. ۷، ۲۷، صفحه ۲۷۹-۲۸۷.
- علی اکبری، مهناز؛ نجاریان، بهمن و مهرابی زاده بیلاقی شعیفی، منیژه (۱۳۸۵) "شناسایی و مقایسه گروه‌های ترکیبی نه گانه سنخ‌های جنسیتی زنان شاغل شهر اهواز و همسران آنان از لحاظ سلامت روان و رضایت زناشویی و هوش هیجانی". دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه چمران اهواز.
- فروغی، اشرف السادات (۱۳۸۷) "بررسی ارتباط هوش هیجانی و مولفه‌های آن با رضایت زناشویی کارکنان متاهل دانشگاه تربیت معلم که حداقل ۵ سال ازدواج کرده باشند". تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره. ۲۶.
- قرآن کریم، سوره مبارکه احزاب، آیه ۷۲، ترجمه الهی قمشه ای .

- قمرانی، امیر (۱۳۸۶) "بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی". پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه شیراز.
- گلمن، دانیل (۱۹۹۵) هوش هیجانی، خودآگاهی هیجانی، خویشتن داری، همدلی و یاری به دیگران. پارسا نسرين. تهران: انتشارات رشد
- گنجی، حمزه (۱۳۸۸) روانشناسی عمومی. تهران: نشر ساوالان
- محمدخانی، پروانه (۱۳۸۹) آشفتهگی ها و راه های افزایش رضایت زناشویی. تهران: نشر قطره
- مهانیان خامنه، مهری؛ برجعلی، احمد و سلیمی زاده، محمدکاظم (۱۳۸۵) "بررسی رابطه بین هوش هیجانی و رضایت زناشویی". مجله روانشناسی. ۳۹، ۱۰، ۳، صفحه ۳۰۹-۳۲۰
- نوری حسینی، هلیدا (۱۳۸۹) "بررسی ارتباط هوش هیجانی و رضایت زناشویی پرستاران متاهل دانشگاه علوم پزشکی گلستان در شهر گرگان در سال تحصیلی ۸۸-۸۹". سامانه مدیریت اطلاعات تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی گلستان (سمات). پایان نامه کارشناسی ارشد.
- هویت، دنیس؛ کرامر، دانکن (۱۹۴۸) روش های آماری در روانشناسی و سایر علوم رفتاری. پاشا شریفی، حسن؛ نجفی زاده، جعفر؛ میرهاشمی، مالک؛ معنوی پور، داوود و شریفی، نسترن. تهران:

سخن

- Bar-on,R.,&Parker,J.D.A.(2000) **Handbook of emotional intelligence**. San Fransisco; Josey Bass.
- Dale, bricke. (2005)**The link between marital satisfaction and emotional intelligence** johannesburg
- Marca, bracket., rebeccam,warner., and Jennifer "s. bosco. (2005) **emotional intelligence and relationship quality among couples**. personal relationship. 12, 197-212. yale university.
- Kee, K., Horan, W., Salovey, P., Kern, R., Sergi, M., Fiske, A. (2009) **"Emotional intelligence in schizophrenia"**. Schizophrenia Research. 107(1), 61-68.
- Martins, A., Ramalho. N., Morin, E. (2010) **"A comprehensive meta-analysis of the relationship between Emotional Intelligence and health"**. Journal of Personality and Individual Differences. 49, 554-564.

A Comprehensive Meta-Analysis of the Relationship between Emotional Intelligence and Marital Satisfaction (Iran 2001-2011)

Ali Asghar Dadmehr

Master degree in Psychology, Exceptional Children Education, Tehran University

Ali Ahmad Yahyavi

Lecturer of Payam-e- Noor University

Kazem Rezaee

Master degree in Psychology, Exceptional Children Education, Isfahan University

Mojib Sanaiey mehr

Master degree in Psychology, Exceptional Children Education, Tehran University

Received:23 Jul. 2014

Accepted:22 Oct. 2014

Given the importance of emotional intelligence in marital relationships, this is a meta-analysis of 16 studies on the relationship between emotional intelligence and marital satisfaction. Using these meta-analysis techniques to integrate the results of different studies, the effect size of the relationship between emotional intelligence and marital satisfaction is identified. For this purpose, among 30 studies, 16 studies which were acceptable in terms of methodological and meta-analysis was performed on them. The research instrument was meta-analysis checklist. This study includes 3994 subjective and 16 effect size. Research findings show that emotional intelligence relationship with marital relationship ($r=0.23$) ($p=0/00001$). Evaluated according to Cohen table effect size is low. So, along with emotional intelligence in marital satisfaction following variables must also be strong.

Key words: Emotional Intelligence, Marital Satisfaction and Meta-Analysis